

Tradycje stowarzyszeniowe warszawskich elektryków przed 1920 r.

**Zbigniew FILINGER,
Komisja Historyczna OW SEP**

Seminarium SAiP OW pt.

XXI WEP (Wybitni Elektrycy Polscy)

Warszawa 20 marca 2019

Tradycje stowarzyszeniowe warszawskich elektryków przed 1920 r.

Po upadku powstania listopadowego, car zdelegalizował działalność wszystkich stowarzyszeń naukowych i technicznych na ziemiach polskich, w tym Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800-1832). Technikom i ludziom nauki pozostało tylko zrzeszyć się w ramach redakcyjnej działalności w czasopiśmie i gazetach codziennych.

Były to m.in.: Kalendarz Polski Ilustrowany Jana Jaworskiego, Kurier Warszawski (1821-1939), Józefa Ungera Kalendarz Warszawski Popularno-Naukowy (1845-1915), Gazeta Handlowa (wyd. 1864-1905), Przegląd Techniczny Pawła Kaczyńskiego (1866-1867), **Przegląd Techniczny założony przez Stefana Kossuth w 1875 r. i wydawany do dziś, Kosmos (wyd. od 1876 r. we Lwowie, a dziś w Krakowie).**

5486

PRZEGLĄD TECHNICZNY

PISMO MIESIĘCZNE

POŚWIĘCONE SPRAWOM TECHNIKI I PRZEMYSŁU.

REDAKCYA

Adam Braun, inżynier. — Edward Cichoński, budowlany. — Zdzisław Dąbrowski, inżynier. — Józef Demby, dyrektor cekiwni. — Jan Heurich, budowlany. — Władysław Hirszel, budowlany. — Zygmunt Kiliński, budowlany. — Feliks Kucharzewski, inżynier. — Stefan Kossuth, inż. technolog. — Władysław Kronenberg, inżynier. — Zygmunt Lubiański, magister nauk przyr. — Józef Natanson, kadm. nauk przyr. — Aleksander Sadkowski, inżynier. — Józef Słowkowski, inżynier. — Konstanty Wojciechowski, bud. w szt. — Ludwik Wojno, inż. mechanik.

TOM XXII.

JEDENASTY ROK WYDAWNICTWA.

WARSZAWA.

W DZIAŁALNOŚCI JÓZEFY SIROSKIEGO, WARECKA Nr. 14

1905.

Należy tu podkreślić dużą rolę jaką te czasopisma i gazety odegrały w popularyzacji elektrostatyki, a następnie prądu elektrycznego. Dla przykładu:

W „Kalendarzu Polskim Ilustrowanym Jana Jaworskiego”, była zamieszczona informacja o pierwszym uruchomieniu lampy łukowej w Warszawie w 1864 r.: „Zdjęto fotografię w Warszawie mostu stałego na Wiśle podczas robót dokonywanych w nocy przy świetle elektrycznym”.

W 1878 r. Kurier Warszawski zamieścił pierwsze opisy instalacji elektrycznych w Warszawie, a było to w fabryce Bernarda Hantke. W kolejnych latach takich opisów było kilkadziesiąt i wszystkie te opisy były chętnie czytane. Co więcej były też bardzo dużą reklamą dla właściciela instalacji, na przykład restauracji, hotelu.

W 1896 r. w Przeglądzie Technicznym nr. 11 i nr 12 oraz PT 1897 r. nr 5, 8, 18 Marian Lutosławski zamieścił opis instalacji i sposób pierwszego w Polsce przesyłania prądu 3-fazowego z Elektrowni na Ulicy Marszałkowskiej do miejsca, gdzie dziś mieści się budynek Główny Politechniki Warszawskiej, a w tamtych latach budynek II Wystawy Hygienicznej.

W 1897 r. w Przeglądzie Technicznym nr 13 zostały skrytykowane samochody z napędem elektrycznym, z uwagi na niedoskonałość zainstalowanych tam akumulatorów. Czyli już w XIX w. w Polsce publikowano pierwsze informacje na temat samochodów elektrycznych.

W Przeglądzie Technicznym z 1900 r. umieszczona jest informacja o śmierci Bruno Habdank Adamowicza, pierwszego polskiego elektryka o międzynarodowej sławie:

***zmarł wieku 49 lat, w Pare St. Maur (pod Paryżem),
na atak serca w ramionach Henryka Sienkiewicza.***

W 1875 r., staraniem księcia Jana Tadeusza Lubomirskiego (wnuka Tadeusza Czackiego) zostało utworzone Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, wówczas jedynej legalnej organizacji przedstawiającej osiągnięcia polskiego przemysłu i rolnictwa. Muzeum mieściło się przy ul. Krakowskie Przedmieście.

W 1891 r. został tam założony Warszawski Oddział Towarzystwa Popierania Rosyjskiego Przemysłu i Handlu (WOTPRPiH), działający oficjalnie na polu przemysłu i handlu, a w utajnieniu również na polu polskiej techniki, nauki i szkolnictwa.

**Kazimierz Obrębowicz
(1853-1913)**

**W dniu 27 marca 1899 r.
z Sekcji Przemysłowo-Technicznej
WOTPRPiH wyodrębniło się
zrzeszenie pod nazwą „Delegacja
Elektrotechniczna”.**

**Pierwszym przewodniczącym
delegacji był Kazimierz Obrębowicz
- inżynier kolejnictwa. Siedzibą
zrzeszenia był gmach Muzeum
Przemysłu i Rolnictwa.**

Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Zdjęcie z ok. 1901 r.

Wybitnymi działaczami Delegacji Elektrotechnicznej byli specjaliści różnych zawodów, ale wszyscy byli miłośnikami elektryki, m. in.: Bronisław Rajchman - przyrodnik, publicysta, taternik i przemysłowiec; Marian Lutosławski - inż. mech. i inż. el.; Tomasz Ruśkiewicz - mat. i inż. el.; Bernadd Szapiro - inż. el.; Ksawery Gnoiński - inż. el.; Jerzy Hoser - inż. el. ; Adolf Kipman - inż. mech.; Zygmunt Straszewski -matematyk i inż. mech. ; Jan Adam Rzewnicki - literat i inż. el.; Mieczysław Pożaryski - inż. technologii i inż. el.; Zygmunt Berson - inż. mech. i inż. el.; Zygmunt Stasburger - inż. el.; Tadeusz Sułowski -inż. el.

W 1903 r. Delegacja zorganizowała pierwszy w Polsce Zjazd Elektrotechników, w którym uczestniczyło 42 osób.

W 1904 r. Delegacja Elektrotechników zmieniła nazwę na Koło Elektrotechników przy WOTPRPiH.

W 1906 r. stowarzyszenie WOTPRPiH zakończyło swoją działalność, zatem i Koło Elektrotechników przestało istnieć.

Jednak już 28 maja 1907 r. warszawscy elektrotechnicy założyli nowe Koło działające przy Stowarzyszeniu Techników w Warszawie (1898-1939), z siedzibą w Domu Technika na ul. Włodzimierzowskiej 3/5 (od 1919 r. zmiennej na ul. Czackiego). Liczba członków wynosiła 30, należy zaznaczyć, że nie wszyscy członkowie poprzedniego koła przystąpili do nowego koła.

W składzie pierwszego zarządu nowego koła byli: T. Ruśkiewicz, przewodniczący oraz członkowie: A. Kühn, M. Pożaryski, K. Śliwiński, S. Odrowąż-Wysocki. W kolejnych latach przewodniczącymi koła byli: Mieczysław Pożaryski, Ksawery Gnoiński i Stanisław Odrowąż-Wysocki.

Koło prowadziło też swoją działalność w okresie pierwszej wojny światowej.

W dniach 7-9 czerwca 1919 r. odbył się Zjazd Elektrotechników Polskich, na którym podjęto uchwałę o powołaniu Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich (SEP). Dotychczas działające Koła Elektrotechników w Warszawie, w Krakowie, we Lwowie, w Poznaniu, w Łodzi i w Sosnowcu były członkami założycielskimi SEP.

Jednak koła założycielskie i inne zrzeszenia elektrotechniczne mogły formalnie przystąpić do SEP, dopiero po podjęciu przez te organizacje odpowiednich uchwał. Koło Warszawskie przy Stowarzyszeniu Techników Polskich podjęło taką uchwałę w dniu stycznia 1920 r.

Koło przyjęło nową nazwę Warszawskie Koło Elektrotechników Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich i liczyło 41 członków.

Ostatnim przewodniczącym Koła Warszawskiego przy STP (do 20 I 1920) był Stanisław Odrowąż-Wysocki, a pierwszym przewodniczącym Warszawskiego Koła Elektrotechników SEP był Felicjan Karśnicki.

Stanisław Odrowąż-Wysocki

Felicjan Karśnicki

Dziękuję za uwagę

ZBIGNIEW FILINGER

Komisja Historyczna OW SEP